

Єременко Сергій Анатолійович,
заступник начальника Інституту державного
управління та наукових досліджень
з цивільного захисту з навчальної роботи,
кандидат технічних наук, доцент

ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кабінетом Міністрів України 16 вересня поточного року схвалено проєкт Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки. Стратегія зосереджується на протидії та запобіганні корупції у таких 8 сферах: суд, прокуратура та поліція; державне регулювання економіки; державний та приватний сектори економіки; податки та митниця; будівництво, земля, інфраструктура; сектор оборони; охорона здоров'я та соціальний захист; система запобігання і протидії корупції [1].

Сучасну ситуацію, що склалася в Україні щодо поширення такого негативного явища, як корупція, охарактеризовано у пояснювальній записці до проєкту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020–2024 роки». Так, в ній зазначено, що дослідження, проведене у січні 2020 року, засвідчило, що 49 % респондентів вважають корупцію *однією з трьох найважливіших проблем для України* (як і у попередньому дослідженні, частіше респонденти зазначали лише війну на Донбасі – 50 %) [2].

Дослідження Global Corruption Barometer, проведеним у 2016 р. для країн Європи та Центральної Азії, встановлено, що 56 % респондентів з України вважають корупцію *однією з трьох найбільших проблем*, які постають перед країною. За цим показником Україна опинилася на 5-му місці серед 42 країн, де проводили це дослідження [3].

Про нагальну потребу у вирішенні проблем корупції та незадовільного стану дотримання принципів верховенства права свідчать і результати опитування *у приватному секторі економіки*.

Так, за результатами опитування підприємців, проведеного Світовим банком в Україні у 2019 р. було встановлено, що 74 % суб'єктів господарювання вважають корупцію *найбільшою перешкодою (17 %)¹ або значним обмеженням (56 %)² для бізнес-середовища в Україні* [4].

Під час опитування, проведеного у жовтні 2019 р. Американською торговою палатою, 41 % представників бізнесу повідомили про наявність у них корупційного досвіду протягом останнього року. При цьому, на думку 42 % респондентів, рівень корупції в Україні у 2019 р. зріс порівняно з 2017 роком. Серед трьох кроків, які допомогли б поліпшити бізнес-клімат в Україні та залучити прями іноземні інвестиції, респонденти найчастіше обирали:

¹ Що є другим показником після політичної нестабільності (25,4 %).

² Тоді як для регіону Європи та Центральної Азії середній показник становить 19,9 %, а середній світовий – 32,6 %.

а) проведення реальної та ефективної судової реформи (85 %); б) боротьбу з корупцією (54 %). Ці ж кроки відзначалися як такі, яких потребує бізнес від Президента України, Уряду, бізнес-омбудсмена, бізнес-асоціацій та міжнародних партнерів [5].

З наведеного стає очевидним, що ті особливості життя українського суспільства, за яких здійснюється діяльність суб'єктів єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) визначають стратегічні напрями участі її суб'єктів у реалізації антикорупційної політики.

Цивільний захист є частиною системи державного управління щодо захисту населення і території від небезпек природного, техногенного та воєнного характеру, що реалізуються органом виконавчої влади усіх рівнів, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями (незалежно від форм власності та підпорядкування), та населенням. Її реалізація передбачає певний обсяг процедур, які адаптовані до сучасних умов існування суспільства, що відповідають доктрині розвитку ЄДСЦЗ. Організаційна система цивільного захисту має забезпечити сталий розвиток суспільства шляхом реалізації державної політики і різних сферах його життя, так реалізація антикорупційної політики повинна здійснюватися через процедури, розроблені з урахуванням її положень.

Ефективність функціонування всіх частин організму держави у тій чи іншій сфері соціального буття залежить від визначення на теоретичному рівні процесів управління ними, механізмів їх практичної реалізації, що обумовлює роботу по створенню теорії загальнодержавного управління (теорії управління ЄДСЦЗ). Актуальність, своєрідність і певна самостійність питань забезпечення антикорупційної політики також обумовлюють процес вирішення цієї проблеми на теоретичному рівні, створення теорій, за допомогою наукового апарату яких суб'єктами соціального управління забезпечується необхідний стан системи, що піддається їхньому управлінському впливу.

Як було зазначено вище, в Україні ведеться робота по розвитку науково-практичної системи запобігання корупції у різних сферах державного управління, зокрема і в сфері цивільного захисту. Вона має посісти своє місце серед систем вже наявних теорій, предметами яких, з-поміж іншого, є питання організації управління складовими частинами ЄДСЦЗ. Спираючись на принципи, покладені в основу зазначеної теорії, її структура повинна включати науково-практичну підсистему, на яку покладається завдання забезпечення організації управління силами цивільного захисту з урахування положень антикорупційної політики. Простуючи шляхом пошуку аналогій в процесі досягнення наукового завдання (розробка науково-практичної системи, в зміст якої входили б питання організації управління силами цивільного захисту), мова повинна йти про організацію процесу управління, тобто про організаційний і функціональний критерій управлінської діяльності системи. З наявних теорій, які побудовані на зазначених критеріях, найбільш прийнятною є теорія державного управління.

Розвиваючи цю тезу, необхідно зазначити, що характер завдань суб'єктів, які належать до ЄДССЦЗ, їх організаційна структура визначаються специфікою діяльності, яка полягає в класифікації державної діяльності по охороні громадської безпеки і порядку у вигляді соціально-правових підсистем: по-перше, як діяльність державних органів у формі профілактики, попередження і припинення правопорушень. Служби цієї системи повинні наглядати за виконанням законів, попереджувати порушення законів і примушувати до їх виконання; по-друге, як діяльність державних органів по забезпеченню охорони відносин цивільного захисту у суспільстві, до якої належить і охорона інтересів особистості від небезпечних факторів матеріального світу, масштаби яких загрожують існуванню всієї нації. Служби цієї системи здійснюють охорону прав та інтересів громадян в частині охорони відносин громадської безпеки та порядку; по-третє, як діяльність державних органів по забезпеченню безпеки. Служби даних систем відносяться до державних органів у сфері охорони громадського порядку, які повинні втілювати у життя державну функцію безпеки. У соціально-правовому аспекті діяльність служб кожної з трьох наведених систем відноситься до сфери охорони громадського порядку. Завдання, на виконання яких спрямована діяльність цих служб, доцільно вважати основними для сил безпеки. У системі відповідних органів є служби, які спеціалізуються на виконанні завдань самоорганізації систем, здійсненні організаційно-управлінської функції, що повинне приводити до інтенсифікації функціонування системи, зокрема у напрямі запобігання корупції.

Список використаних джерел

1. Засади Державної антикорупційної політики в Україні (антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinet-ministriv-shvaliv-proekt-antikorupcijnoyi-strategiyi-na-2020-2024-roki-rozroblenij-nazk>.
2. Опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності (січень 2020 р.) / КМІС, Програма USAID «Долучайся!». Сайт Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: <https://bit.ly/3hKsomc>.
3. People and Corruption: Europe and Central Asia. Global Corruption Barometer (2016). *Transparency International*. URL: <https://bit.ly/2DeW8s6>.
4. Enterprise Surveys. Ukraine 2019. Country Profile / International Bank for Reconstruction and Development; The World Bank Group. Офіційний сайт Світового банку. 2020. URL: <https://bit.ly/3hKqtxW>.
5. Результати опитування щодо бізнес-клімату (жовтень 2019 р.) / American Chamber of Commerce in Ukraine. Сайт Американської торговельної палати в Україні. URL: <https://bit.ly/3fbTDnG>.